

"MAKEDONYA" VE II. MEŞRUTİYET

Ergün Aybars

19 uncu yüzyılda büyük bir çöküntü içinde bulunan Osmanlı İmparatorluğu Fransız Devrimi'nin getirdiği ulusal fikirlerin sonucunda, Balkanlar'daki ulusal bağımsızlık hareketleriyle uğraşmak zorunda kaldı. Fransız Devrimi'nin ortaya koyduğu ulusal fikirler, İmparatorluğun esas unsuru olan Türkler üzerinde etkili olmamasına karşılık, Balkanlar'da yaşayan çeşitli Hristiyan azınlıklar üzerinde çok etkili oldu. Sırp, Yunan ayaklanmaları ve 1829 yılında Yunanistan'ın bağımsızlık kazanmasıyla, Avrupa devletlerinin imzalamış oldukları Mukaddes İttifak'a rağmen Osmanlı İmparatorluğu bünyesinden Hristiyan bir toplum Avrupalı devletlerin yardımıyla bağımsızlığını kazandı. Bundan sonra özellikle Hristiyan unsurların yaşadığı Balkanlarda ulusal bağımsızlık hareketleri hızla yayıldı ve bu sebeple burası aynı zamanda büyük devletlerin Osmanlı işlerine karıştıkları etkin bir bölge oldu. "Avrupa'nın Hasta Adamı" nun 1871 den sonraki sorunları Avrupa devletlerinin politikalarını daha yoğun bir şekilde ilgilendirdi. "Şark Meselesi" diye adlandırılan bu sorunun en önemli konularından birini de hiç kuşkusuz Makedonya oluşturmuyordu.

Yunanistan'ın bağımsızlık kazanması ve diğer Balkanlı unsurlara giderek muhtariyet verilmeye başlanması ve bütün bunların Avrupa büyük devletlerinin korumasında yapılması, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlarda daha fazla yaşayamayacağını ortaya koyuyordu. Büyük devletler için bir denge sorunu ve stratejik önemi olan bölge, burada bağımsızlıklarını kazanmakta olan Balkan ulusları için toprak elde etme sorunu olarak ortaya çıkıyordu. En erken bağımsızlığını kazanmış bulunan Yunanistan'ın Girit adası konusundaki girişimi bunun en açık bir örneği olmuştu. Osmanlı İmparatorluğunun Hristiyan uluslarının yaşadığı bölgede gelişen bağımsızlık hareketleri, topraklarının paylaşılması sorununu doğururken, Osmanlı İmparatorluğu ise buna karşı topraklarını ve bütünlüğünü koruyabilmek için Tanzimat'dan beri çaba gösteriyordu.

Makedonya sorunu, adı belirtilmemekle beraber ilk kez 1876 da İstanbul Konferansı'nda ortaya atılmıştı. Bu konferansda, Osmanlı iç işlerine açık bir müdahale sayılacak biçimde alınmış olan islahat kararlarının Osmanlı Devleti tarafından red edilmesi, savaş için bahane arayan ve böyle bir savaşta diğer Avrupa devletlerinin yansızlığını sağlamış bulunan Rusya'nın savaş açmasına gerekçe oldu. Osmanlı İmparatorluğu bu

savaşı kaybedince Ayestefanos'da Rusya ile yaptığı anlaşma hükümlerine göre Balkanlar'da çeşitli bağımsız devletleri tanıyor ve büyük toprak kaybına uğruyordu. Fakat başta İngiltere olmak üzere diğer büyük devletlerin müdahalesi ile Ayestefanos geçersiz oldu. 1878 de kabul edilen Berlin Antlaşması ile durum Ayestefanos'a oranla Osmanlı İmparatorluğu'nun lehine döndü. Ayestefanos'a göre büyük kazançları olan Balkan ulusları bu haklarının bir kısmını yitirdiler. İşte bu antlaşma ile Makedonya (Selânik, Manastır, Kosova), islahat yapılması koşuluyla Osmanlı İmparatorluğuna bırakıldı. Bu tarihten sonra, kurulan Balkan devletleri ve Avrupa büyük devletleri için Makedonya, tarihî ve coğrafî bir terim olmaktan çok politik bir terim niteliği kazandı.

Osmanlı İmparatorluğu'nda hiçbir ayrıcalığa sahip olmadan, tıpkı bir Anadolu vilâyeti gibi merkeze bağlı olarak idare edilmiş bulunan "Makedonya", coğrafya ve yönetim terimi olarak kullanılırken, Berlin Antlaşmasından sonra Balkanlılar için ulusal amaçlara yönelik politik bir sorun olarak, bir yandan Osmanlı İmparatorluğu ile Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan arasında, diğer yandan bu üç ulus arasındaki ilişkileri bozarak hızla gelişti. Bu üç yeni Balkan devletinin Makedonya toprakları üzerindeki istekleri, burada yaşayan kendi soydaşları gerekçesiyle ve Osmanlı İmparatorluğu çökmeden önce topraklarını elde etmek düşüncesiyle çoğaldı. Makedonya sorunu, Berlin Antlaşmasını izleyen yıllarda hızla gelişmesine, birçok kanlı olayların çıkmasına rağmen, bu terim, bu topraklarla ilgili olarak ilk kez Bulgaristan'da kurulan "**Makedonya Komitesi**" tarafından 1902 yılında kullanıldı.

Berlin Kongresinden sonra Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan'ın Makedonya üzerindeki istekleri yoğunlaştı. Büyük Devletlerin Berlin Kongresi kararları uyarınca bu yörede islahat yapılması istekleri üzerine 1880 de Osmanlı Devleti "**Rumeli Vilâyetleri Nizamnamesi**"ni hazırladıysa da, büyük devletlerin kendi aralarındaki sorunlarla uğraşmasından yararlanan Abdülhamid, bu nizamnameyi uygulamadı. Balkan devletlerinin, özellikle Bulgaristan'ın Makedonya üzerindeki istekleri ve Makedonya Komitesi'nin çalışmaları, 1895 yılında büyük devletlerin dikkatlerini çekmek için çetecilik, soygun ve cinayet şeklini almaya başladı. Gerçi Osmanlı Devleti'nin yolladığı kuvvelerle bu olaylar bastırılıp geçici olarak güvenlik sağlandı, fakat 1897 yılında Rusya ve Avusturya'nın, Makedonya'nın Balkan devletleri arasında paylaşılmasına karar vermeleri, yörede özerk bir yönetim isteyen Bulgaristan'ın çalışmalarını sertleştirdi. 1901 yılından sonra Üsküp ve Manastır, çetelerin silah sağladıkları merkezler halini aldılar. Tutuklanıp yargılandıktan sonra idama mahkûm edilen birçok suçlunun cezaları, Rus elçisinin araya girmesiyle hafifletildi. Abdülhamid, Rusya ve Avusturya'nın hazırlanmış olduğu ve Almanya dışında diğer Avrupa devletlerinin hazırladığı programları 1902-1903 yıllarında kabul ederek uyguladıysada olaylar durmadı. Yöre çeşitli etnik guruplara ait olan çetelerin çatışma sahası oldu. 1904 de Mürz-teg'de hazırlanan ve Jandarma örgütünü İtalyan, Avusturya, Rus, Fransız ve İngiliz subaylarının yönetimine bırakan programda sorunu çözmeye yetmedi. 1905 de, yörenin mali yönetiminin Osmanlı Bankası'na bırakılmasını isteyen İngiliz önerisinin

reddi üzerine bu devletler, Osmanlı Devletine baskı yapmak için Midilli adasını işgal ettiler ve bu istekleride kabul edildi. Fakat bütün bunlar, olayların durmasını sağlamadı. Çünkü sorunun kökeninde Makedonya'nın üzerinde dönen politik istekler yatmaktaydı.

Yörenin bu durumu, koyu bir baskı rejimi uygulanan Abdülhamid yönetiminin bu yöredeki etkisini oldukça zayıflatmıştı. Balkan Devletleri ve özellikle büyük devlet elçilerinin sık sık müdahaleleri yüzünden Makedonya Osmanlı İmparatorluğu içinde Abdülhamid'in baskı rejiminin en az etkin olduğu, politik ve kültürel çalışmaların en yoğun olduğu yer idi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu çöküntüden kurtarmak için Abdülhamid yönetimini devirerek Meşrutiyet'i yeniden getirmeyi amaçlayan Jön Türkler içeride Abdülhamid'in baskı rejimi dolayısıyla çalışmalarına devam edemediklerinden yurt dışında çalışmaya başladılar. 1890 dan sonra İttihat Terakki'nin çalışmaları özellikle Makedonya'da görüldü. Belirttiğimiz gibi bunun iki sebebi vardı. Birincisi, yabancı devletlerin Makedonya üzerindeki baskıları ve bu baskılar karşısında Abdülhamid'in izlediği teslimiyetçi politika sonucu önce Makedonya'nın, daha sonra İmparatorluğun paylaşılacağı korkusu; ikincisi ise Abdülhamid'in rejiminin burada etkisiz oluşu idi. Bu sebeplerden dolayı Makedonya İttihat ve Terakki'nin en güçlü ve yurt içinde Abdülhamid'e karşı girişilen siyasal örgütlenmenin en yoğun olduğu bir yerdi. Özellikle genç subaylar buradaki örgütlenmenin öncülüğünü yapıyorlardı. Mustafa Kemal'in de genç bir subayken Suriye'den Makedonya'ya gelmesi de bunu göstermektedir.

Amcası Abdülaziz'in tahttan indirilmesindeki rolünden dolayı Harbiyeli subaylara karşı güveni olmayan Abdülhamid'in izlediği politika, genç subayların İttihat Terakki Cemiyeti içinde yer almalarını ve ona karşı girişilen ihtilalci eylemleri çoğalttı. Bu yöredeki asker aç ve subaylar aylarca maaş alamadıkları gibi islahat için Makedonya'ya gelmiş bulunan yabancı subaylar yanında küçük düşüyorlardı.

Balkan devletlerinin Makedonya üzerindeki ulusal çıkarlara dayanan istekleri Türk aydınları ve özellikle genç subaylar arasında ulusal fikirlerin gelişmesini etkilerken, Abdülhamid'in izlediği teslimiyetçi politika, bağımsız devlet politikası isteklerini çoğaltıyordu. Görülüyorki Makedonya'yı ele geçirmek mücadelesi Balkanlılar arasında yaygınlık kazanırken ulusal gerçeklere dayanıyordu. Bu gelişmeler Türklük ve Türk ulusalcılığının da güçlenmesini sağlıyordu. Diğer yandan Balkan uluslarının Makedonya topraklarını ele geçirmek için giriştikleri silahlı çetecilik ve öldürme olayları Türkleri de kendilerini koruyabilmek için silahlı örgütlenmeye itiyordu.

Makedonya sorununa başından beri sahip çıkan İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1900 yılında üyelerinden biri tarafından hazırlanan "*Makedonya*" adlı 47 sayfalık bir kitap(1) yayınladı. Üç bölümden oluşan kitapta "1. Mazi, 2. Hâl, 3. İstikbal" Make-

1) Makedonya (Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti yayını). Cenevre, 1316 (1900)

donya'nın coğrafi konumu, tarihsel geçmişi, eski çağlardan beri özet bir şekilde anlatılmakta ve Osmanlılar tarafından fethedilişi belirtilmektedir. Sonra, Ortodoks Kilisesi'nin ve daha sonra ulusal kiliselerin kuruluşu ve Ortodoks Kilisesinin yöre halkını Rumlaştırmak için nasıl çalıştığını ve İstanbul'un Türkler tarafından alınmasından sonra Rumların bu konuda ayrıcalık kazandıklarını, Büyük Petro'nun bu durum karşısında Rum kilisesine rakip olarak çıkışı ve Pan İslavizm politikasının belirişi, Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra "Pan Elenizm" in nasıl ortaya çıktığı "Rum" ve "İslav" kiliseleri arasındaki sürtüşmeler ve daha sonra Bulgar ve Sırp-ların da bu rekabete katılışları anlatılmaktadır. Makedonya'da yaşayan etnik unsurlardan söz edilmekte, Berlin Anlaşması'ndan sonra Balkan unsurları arasında Makedonya için yapılan girişimler, çetecilik ve öldürme olayları ve yörenin içinde bulunduğu durum belirtilmektedir. "İstikbal" bölümünde ise Rum, Sırp ve Bulgarlar tarafından ileri sürülen tarihsel ve nüfus iddialarının asılsız olduğu, gerçekte Makedonya'nın "asıl sahibi" bulunmadığını, nüfus çoğunluğunun hiçbirinde olmadığını, bunlar arasında politik sürtüşmeler ve birbirinden olan korkuları ve kurulan komitelerin kendi hükümetlerine bağlı oldukları, aralarındaki rekabet dolayısıyla yörede savaş çıkabileceği belirtilmektedir, bu komitelerin gerçekte Osmanlı yönetimine baş kaldırmak için değil Balkan devletlerinin kendi politik çıkarlarına göre hareket ettikleri anlatılmaktadır. Daha sonra Rusya'nın yöredeki etkinliğinden söz edilmekte ve Abdülhamid'in izlediği politika eleştirilerek, konuya gereken ilginin ve ciddiyetin gösterilmediği, Arnavutların bile Makedonya'nın elden gitmemesi için çalıştıkları, eğer Devletin aczi karşısında Makedonya elden çıkacak bir duruma gelirse Arnavutların "can, baş, mal, kan" esirgemeyeceklerini, Avusturya ve Rusya'nın müdahalesi korkusuyla "Makedonyacılar"ın "Makedonya meselesi"ni "Makedonya Makedonyalılarıdır" formülüyle ortaya koymaya çalıştıklarını ileri sürmektedir. Rus-Avusturya anlaşmasındaki Makedonya'nın Balkanlılar arasında paylaşılması önerisinin ise bir aldatmaca olduğu, buna en çok Arnavutların karşı koydukları ve bu oyuna gelmeyecekleri; Makedonya'nın paylaşılmasından en çok büyük devletlerin yararlı çıkacağı belirtilmektedir. Çünkü buradan pay alamayanların Osmanlı topraklarının diğer bölümlerine göz dikecekleri kuşkusuzdur. İttihat ve Terakki, Makedonya'nın elden çıkmasını İmparatorluğun paylaşılmasının izliyeceği endişesindedir. Bu endişenin açıkça görüldüğü kitabın son kısmında, yörenin ticarî ve doğal kaynaklarından söz edildikten sonra, Osmanlı yönetimi çekilse bile Rus veya özellikle Avusturya yönetiminin geleceğini ve böyle bir idarenin bütün Makedonyalıları ezeceğini, yutacağını, "aşlen, neslen" "Moskof veya Nemse" imişler gibi bir şekle konacağı ileri sürülmekte, Romanya'nın dostluğu belirtilerek Ulhalar'ın İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni desteklemesi istenmektedir. Yörede yaşayan Yahudiler uyarılmakta, Makedonya'nın Osmanlı yönetiminden çıkması durumunda "Makedonya çapulcuları" tarafından mal ve canlarının tehlikeye sokulacağı anlatılmakta, gelen tehlike karşısında "Osmanlılığa" hoş bakanların birleşmeleri önerilmektedir.

Makedonya sorunu İttihat ve Terakki'yi ilgilendiren en önemli bir konu idi. Hristiyan bir vali atanması için büyük devletlerin Osmanlı Devletine yaptığı baskıyı, bu devletlerin Manastır'daki konsoloslarına gönderdiği yazılarla protesto eden İttihat ve Terakki Cemiyeti böylece varlığını açıkça ortaya koyarken; Makedonya üzerinde yoğunlaşan baskılar İttihat ve Terakki'yi ihtilalci çizgiye daha çok itiyordu. Özellikle genç subayların Cemiyet'e katılmaları çoğalıyor ve Cemiyet ülkenin kurtuluşu için en güçlü umut durumuna geliyordu. Abdülhamit'in Makedonya konusunda izlediği teslimiyetçi politika sebebiyle İttihat ve Terakki'nin yönetime karşı çıkması da giderek silahlı eyleme dönüşmeye başladı. Reval'de İngiliz Kralı ile Rus Çarı arasındaki görüşme ve alınan karar silahlı eylemi birden bire yaygın bir duruma getirdi. Niyazi ve Enver Bey'lerin başlattığı silahlı eylemler 1908 yılında olayların doruk noktasına ulaşmasına, buna bağlı olarak da Abdülhamid'in baskı rejiminin sonunun geldiğinin görülmesine önayak oldu. Bu gelişmelerin sonunda Abdülhamid yeniden meşrutî yönetime dönmek zorunda kaldı. Tarihimize II. Meşrutiyet olarak geçen 1908 devriminin hazırlanmasının ve uygulanmasının Makedonya ile olan ilişkisi de açıkça görülmektedir.

İkinci Meşrutiyetin hazırlanmasında büyük etkisi olan Makedonya sorunu, dört yıl sonra Balkan Savaşının çıkmasında da esas sebep olacaktır. Balkan Savaşında hemen tüm Rumeli'yi kaybeden Osmanlı İmparatorluğu, Balkan Devletleri arasında anlaşmazlık sonucu çıkan savaşta Edirne'yi geri almaya başarabildi. Savaş sonunda elden çıkan Makedonya Osmanlı İmparatorluğu için bir umut dahi olamadan Birinci Dünya Savaşı çıktı ve İmparatorluk bu savaşla tarihe karıştı. "Şark Meselesi"ni tarihe karıştıran İstiklal Savaşı ve onu izleyerek kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırlarını oluşturan "Misak-ı Milli" ile de Makedonya sorunu Türkiye açısından artık yalnızca bir tarih ve coğrafya terimi olarak değer kazanırken, Bulgaristan, Yunanistan ve Yugoslavya açısından halâ politik ve ulusal sorun olarak önemini devam ettirmektedir.

1. 首先，我们要明确本文的研究目的。本文旨在探讨在当前经济形势下，企业如何通过优化内部管理，提高运营效率，从而增强市场竞争力。

2. 其次，我们将分析企业运营效率的影响因素。这包括人力资源管理、财务管理、生产管理和供应链管理等方面。通过对这些因素的综合分析，我们可以找出影响运营效率的关键点。

3. 接下来，我们将探讨提高运营效率的具体策略。这包括加强员工培训、优化财务结构、改进生产工艺以及提升供应链的协同能力等。这些策略的实施将有助于企业降低运营成本，提高生产效率和客户满意度。

4. 最后，我们将对实施效果进行评估。通过对比实施前后的运营数据，我们可以量化管理优化的成效，并为未来的决策提供依据。